

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730
3500 GS UTRECHT

Amsterdam, 9 september 2024

Betreft: verzoek tot ingrijpen inzake het EU-Schoolzuivelprogramma

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij dien ik namens Stichting Wakker Dier een formele klacht in over de Nederlandse invulling van het EU-Schoolzuivelprogramma. Ook verzoek ik de Inspectie van het Onderwijs om schoolbesturen proactief te waarschuwen voor het door commerciële belangen gekleurde lesmateriaal binnen dit programma.

Onderwijsinstellingen die zich aanmelden voor schoolmelk moeten hierbij verplicht 'educatieve materialen' afnemen. De lespakketten met de naam 'Natuurlijk Zuivel!' zijn opgesteld door twee belangenclubs uit de Nederlandse zuivelsector: de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO) en ZuivelNL. Het materiaal is eenzijdig, sterk geïdealiseerd en op sommige punten onjuist en misleidend. Hierdoor worden deelnemende scholen opgezadeld met lesmateriaal dat in strijd is met het *Convenant Scholen primair en voortgezet onderwijs en sponsoring 2020-2022*.

Achtergrond van de klacht

In 1977 is het EU-Schoolzuivelprogramma ingevoerd. Het doel van dit programma is om de consumptie van melk- en zuivelproducten door kinderen te stimuleren en hen aan te moedigen om gezonder te eten. Op deelnemende scholen wordt zuivel gratis beschikbaar gesteld aan alle kinderen. Het programma wordt in Nederland uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, in opdracht van het Ministerie van LNV. In het schooljaar 2023-2024 hebben in totaal circa 450 schoolvestigingen deelgenomen aan het programma. Voor aankomend schooljaar is opnieuw €1,6 miljoen subsidie beschikbaar gesteld.

Volgens de Commissie Gedelegeerde Verordening (EU) 2017/40 is het binnen het EU-Schoolzuivelprogramma niet verplicht om scholen educatieve materialen te laten afnemen. Wel moeten lidstaten toelichten hoe zij de bovengenoemde doelstellingen van het programma ondersteunen met educatieve materialen. In Nederland is, volgens artikel 5b in de *Regeling schoolzuivel 2024*, het afnemen van educatieve materialen wél opgenomen als voorwaarde voor deelname.¹

¹ https://wetten.overheid.nl/BWBR0050082/2024-08-02/#Hoofdstuk3_Artikel5

Het lesmateriaal van 'Natuurlijk Zuivel!', te vinden op www.zuivelonline.nl, is ontwikkeld door ketenorganisatie ZuivelNL en de NZO², de brancheorganisatie die de belangen behartigt van grote zuivelbedrijven als Arla Foods en FrieslandCampina.³ Hierdoor is niet belangeloos invulling gegeven aan de informatievoorziening voor leerlingen in het primair onderwijs. Dit is extra problematisch doordat FrieslandCampina, lid van de NZO, tevens de praktische levering van gratis zuivel aan scholen uitvoert⁴ en dus belang heeft bij de inhoud van de lesmaterialen.

Deze gang van zaken staat in schril contrast met de Nederlandse invulling aan het EU-Schoolfruit- en groenteprogramma. Daar wordt het lesmateriaal verzorgd door een onafhankelijke partij, te weten Wageningen University & Research, in lijn met het bovengenoemde sponsorconvenant⁵.

Strijdigheid met het sponsorconvenant

Het sponsorconvenant voor het onderwijs stelt dat sponsoring niet misleidend mag zijn of voordeel mag trekken uit onwetendheid van leerlingen. Ook "mag in (digitale) lesmaterialen en (digitale) leermiddelen geen (impliciete) reclame voorkomen en mag geen sprake zijn van onvolledige of subjectieve informatie."⁶

De NZO en ZuivelNL vertegenwoordigen echter commerciële belangen, en hun lesmateriaal geeft een eenzijdig, geïdealiseerd en deels incorrect beeld van de Nederlandse melkveesector. Hierdoor is het lesmateriaal in strijd met het sponsorconvenant.

Eenzijdige belichting van de melkveesector

Uit een grondige analyse van het lesmateriaal blijkt dat alle lespakketten kritische aspecten zoals de milieu-impact en de problematiek rond dierenwelzijn in de sector negeren. Bovendien constateren wij dat het materiaal feitelijke onjuistheden bevat. Dit zorgt voor een onvolledige, onjuiste voorstelling van zaken aan de jonge doelgroep waarop het materiaal is gericht. Sterker nog: de 'educatieve materialen' lezen als regelrechte reclame voor de Nederlandse zuivelsector en zijn producten.

Enkele voorbeelden ter illustratie:

- Het lesmateriaal beweert onder meer: "De meeste koeien staan dan ook de hele dag lekker in de wei te grazen."⁷ Cijfers van het CBS laten echter zien dat een kwart van de Nederlandse melkkoeien nooit in de wei komt; en dat de dieren die wél buiten komen, gemiddeld 85% van de tijd binnen staan⁸. Een aanzienlijk deel van hun leven speelt zich dus af in stallen, wat niet wordt weerspiegeld in het lesmateriaal.

² <https://zuivelonline.nl/lespakketten/>

³ <https://www.nzo.nl/organisatie/leden/>

⁴ <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2024-08/Evaluatierapport-Schoolzuivel-2023-2024.pdf>

⁵ <https://www.euschoolfruit.nl/nl/voedseeducatie/objectiviteit.htm>

⁶ <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-95df8d5d-2aa3-41be-9a11-cad5dbf9b78b/pdf>

⁷ <https://zuivelonline.nl/spreekbeurten/duurzaam-op-de-boerderij-groep7-8/>

⁸ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85303NED/table>

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85303NED/table?ts=1707402921817>

- Ook wekt het lesmateriaal de illusie dat “elke koe een fijne zachte plek om te liggen [heeft].”⁹ In werkelijkheid komt overbezetting van de stal nog altijd voor. Er zijn dan minder ligplekken zijn dan melkkoeien in de stal. Ook zijn de ligplekken maar al te vaak niet als “fijn en zacht” te categoriseren. Te krappe en te harde ligplekken zijn juist een veelvoorkomend probleem in de melkveehouderij. Zo ligt bij veel melkveebedrijven op de betonnen ondervloer van een ligplek voor een koe slechts een mat van een paar centimeter dik, die zelfs door het KoeKompass – een managementtool van de sector – wordt gecategoriseerd als “hard”.
- Het lesmateriaal voor groep 7-8 bevat ook gekleurde informatie over de voedingswaarde van groente. Er staat: "Met drie glazen melk krijg je net zoveel calcium binnen als wanneer je 1,3 kilogram broccoli zou eten. Dan ben je wel even bezig!"¹⁰ Koemelk bevat inderdaad meer calcium per 100 gram (zo'n 120 mg) dan broccoli (zo'n 40 mg). Maar andere groenten zoals boerenkool bevatten juist meer calcium dan koemelk. De makers van het lespakket creëren met de keuze voor broccoli een vertekend beeld, in het voordeel van zuivel.

Overkoepelend legt het lesmateriaal exclusieve nadruk op positieve aspecten van de melkveesector, zonder kritische perspectieven te belichten. Er wordt in woord en beeld een eenzijdig, geïdealiseerd beeld gepresenteerd van de melkveesector en zijn producten, wat in strijd is met het sponsorconvenant. Dit maakt herziening van het programma noodzakelijk, om te zorgen voor een evenwichtiger en objectiever educatief aanbod.

Verzoek tot actie

Met inachtneming van de gebruikelijke klachtenprocedure binnen het sponsorconvenant, verzoek ik de Inspectie van het Onderwijs gezien het bovenstaande om:

1. Schoolbesturen actief te waarschuwen voor het feit dat de verplichte 'educatieve materialen' binnen het Nederlandse EU-Schoolzuivelprogramma ('Natuurlijk Zuivel!', opgesteld door de NZO en ZuivelNL) in strijd zijn met het *Convenant Scholen primair en voortgezet onderwijs en sponsoring 2020-2022*.
2. Aan te dringen bij de minister van LNV om afname van door commerciële belangen gekleurd lesmateriaal ongedaan te maken.
3. Te bevorderen dat educatief materiaal, zo lang als dit verplicht blijft, ontwikkeld wordt door een onafhankelijke en onpartijdige partij die geen commerciële belangen heeft bij de inhoud.

Ik vertrouw erop dat de Inspectie van het Onderwijs spoedig zal handelen om te voorkomen dat leerlingen binnen het EU-Schoolzuivelprogramma worden blootgesteld aan eenzijdige informatie die in strijd is met hun educatieve belangen.

Hoogachtend,

Leonie Vestering
Campagnemanager Stichting Wakker Dier

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=Q2suXeq6jls>

¹⁰ <https://zuivelonline.nl/spreekbeurten/zuivel-is-gezond-groep7-8/>